

entre 5 i 14 anys (SILVESTRE, 1985).

La situació interactiva es basa en el bescanvi interindividual sord-oient: qui fa d'emissor ha de reproduir, a partir d'un model donat, una figura amb peces geomètriques dels blocs lògics que es diferencien pel seu color, forma i grandària (veure pàg.5 de l'annex). El receptor no veu la construcció del partenaire i disposa d'una col·lecció de peces iguals a les de l'emissor. L'objectiu és que l'emissor transmeti instruccions al receptor per construir una figura idèntica a la seva. La consigna és la següent:

"Jo et dono un dibuix i el fas damunt la taula, un cop acabat, ja que jo tinc les mateixes peces que tu, m'has de dir que haig de fer per fer una figura igual a la teva. Pots explicar-me el que vulguis i jo puc preguntar-te el que vulgui. Es pot fer de qualsevol manera: parlant, amb gestos... . El més important és que, al final, els dos dibuixos siguin iguals. L'únic que no es pot fer és ensenyar la peça".

El sord començarà l'activitat sent el receptor i després s'intercanvien les funcions.

La tasca que es demana al nen, per tant, és la de comunicar informació a un oient, la resposta del qual serà encertada segons la seva eficàcia verbal.

Aquesta activitat és útil per analitzar la capacitat comunicativa del sord.

La pertinença comunicativa i la selecció de la informació s'examinen tenint en compte la funció del sord com a receptor i com a emisor.

a)Sord receptor:

En aquest cas, l'experimentador, com a emisor, ha d'indicar al sord els quatre atributs necessaris (forma, color, grandària i posició) per seleccionar i col.locar correctament la seqüència de peces que defineixen el model.

S'ha establert una categorització de les respostes emeses pel sord corresponents a la 2^a, 3^a i 4ª peça indicades per l'experimentador:

* 1,5 punts: no demana informació addicional i col.loca correctament la peça.

*1 punt: demana informació pertinent i col.loca correctament la peça.

*0,5 punts: Tot i demanar informació pertinent, no col.loca correctament la peça.

*0 punts: no demana informació addicional i tampoc no col.loca correctament la peça.

b) Sord emisor:

Quan el sord és l'emisor, es poden donar dues situacions ben diferents: el sord com a locutor i el sord com a "reparador".

1.- Sord locutor: l'objectiu és veure el tipus d'informació que dóna el sord respecta a les tres primeres peces escollides per a reproduir el seu model. La puntuació és la següent:

*1,5 punts: la informació és apropiada i suficient (contempla els quatre atributs: forma, color, grandària i posició).

*1 punt: la informació és apropiada però insuficient.

*0,5 punts: la informació no és apropiada, però hi ha un intent de rectificació encara que infructuós.

*0 punts: la informació no és apropiada ni tampoc hi ha hagut cap rectificació.

2.- Sord reparador: és important tenir en compte la resposta del sord davant d'una incomprensió del receptor (experimentador). Igualment s'avaluen les tres primeres peces on es dóna aquesta situació:

*1,5 punts: reformula i amplia la informació, ja sigui verbalment o gestualment.

*1 punt: reformula, però no amplia la informació inicial.

*0,5 punts: repeteix la informació amb canvi prosòdic.

*0 punts: repeteix la informació sense més.

D'acord amb els criteris de puntuació indicats en els tres casos, s'han establert quatre nivells:

- Nivell de competència comunicativa MOLT BAIX: 0-1 punts.
- Nivell de competència comunicativa INSUFICIENT: 1,5-2,5 punts.
- Nivell de competència comunicativa SUFICIENT: 3-4 punts.
- Nivell de competència comunicativa ÒPTIM: 4,5 punts.

L'anàlisi de les situacions esmentades, sord receptor, sord locutor i sord reparador, s'exposen en el següent quadre:

SUBJ	SORD RECEPTOR	SORD LOCUTOR	SORD REPARADOR
1	INSUF(1,5p)	SUF. (3,5p)	INSUF. (2p)
2	SUF. (4p)	SUF. (4p)	ÒPTIM4,5p)
3	SUF. (3p)	SUF. (3,5p)	ÒPTIM (4,5p)
4	SUF. (3p)	SUF. (3,5p)	SUF. (3p)
5	SUF. (4p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM (4,5p)
6	SUF. (3p)	SUF. (3,5p)	SUF. (3p)
7	M.BAIX (1p)	SUF. (4p)	INSUF (2,5p)
8	SUF. (4p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM (4,5p)
9	SUF. (3,5p)	ÒPTIM(4,5p)	INSUF (1,5p)
10	SUF. (3p)	INSUF. (2p)	M.BAIX (0p)
11	INSUF(1,5p)	INSUF(1,5p)	INSUF. (2p)
12	INSUF(2,5p)	SUF. (3,5p)	SUF. (3p)
13	ÒPTIM(4,5p)	SUF. (3,5p)	ÒPTIM(4,5p)
14	SUF. (3p)	SUF. (4p)	ÒPTIM(4,5p)
15	SUF. (3p)	SUF. (3,5p)	SUF. (4p)
16	INSUF(1,5P)	SUF. (3P)	SUF. (3,5P)
17	M.BAIX (0p)	SUF. (3,5p)	INSUF(2,5p)
18	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
19	ÒPTIM(4,5P)	ÒPTIM(4,5P)	ÒPTIM(4,5P)
20	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5P)	SUF. (4p)
21	SUF. (4P)	ÒPTIM(4,5P)	SUF. (4P)
22	ÒPTIM(4,5p)	SUF. (4p)	ÒPTIM(4,5p)
23	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
24	INSUF. (2p)	SUF. (3,5p)	ÒPTIM(3,5p)
25	INSUF(1,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
26	ÒPTIM(4,5p)	SUF. (3p)	ÒPTIM(4,5p)
27	INSUF. (2p)	SUF. (3,5p)	SUF. (3,5p)
28	SUF. (4P)	SUF. (3,5P)	ÒPTIM(4,5P)
29	INSUF(2,5P)	SUF. (3,5P)	SUF. (4P)
30	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
31	INSUF(2,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
32	INSUF(1,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
33	INSUF(2,5p)	ÒPTIM(4,5p)	ÒPTIM(4,5p)
34	SUF. (4p)	SUF. (4p)	SUF. (4p)

5.2.4 Perfils de competència lingüística oral i competència comunicativa:

L'objectiu d'aquest apartat és el d'oferir un quadre-resum del nombre de subjectes que s'agrupen en cada nivell de competència lingüística (expressió oral, intel.ligibilitat de la parla i comprensió oral) i competència comunicativa (sord receptor, sord locutor i sord "reparador"):

	NIVELL MOLT BAIX	NIVELL INSUF.	NIVELL SUF.	NIVELL ÒPTIM
EXPRESS.	1	4	24	4
INTEL.	1	1	11	20
COMPREN	4	8	11	11
RECEPTOR	2	11	13	8
LOCUTOR	0	2	19	13
REPARAD.	1	5	10	18

*Cal recordar que el nombre total de sords avaluats en expressió oral i intel.ligibilitat de la parla és de 33 alumnes.

Com es pot observar, en termes generals, el nivell d'expressió oral dels sords de la mostra és superior al nivell de comprensió oral. Cal destacar, però, que així com la major part dels subjectes obtenen un nivell d'expressió suficient, el nombre de subjectes amb un nivell òptim de comprensió oral

supera clarament al d'expressió oral.

La intel·ligibilitat de la parla és, sens dubte, l'aspecte lingüístic avaluat en el qual els subjectes sords de la mostra han reeixit notòriament. La parla dels sords, per tant, ofereix una producció comprensible en un percentatge molt elevat.

Respecte a les habilitats comunicatives, els sords presenten majors dificultats quan actuen com a receptors d'una informació. En canvi, quan els sords de la mostra actuen com a emissors, aconsegueixen, majoritàriament, un nivell suficient com a locutors i un nivell òptim com a "reparadors".

Finalment, cal esmentar que el sexe i l'edat del sord no influeixen sobre el nivell de competència comunicativa i lingüística adquirida ($P > .05$); en canvi, s'observen algunes diferències significatives segons el grau de pèrdua auditiva del sord.

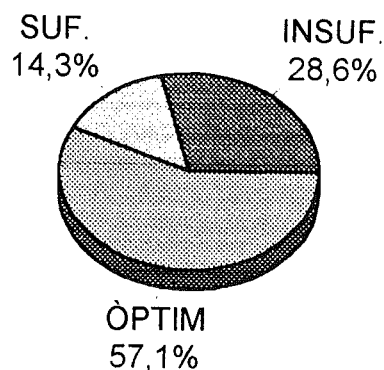
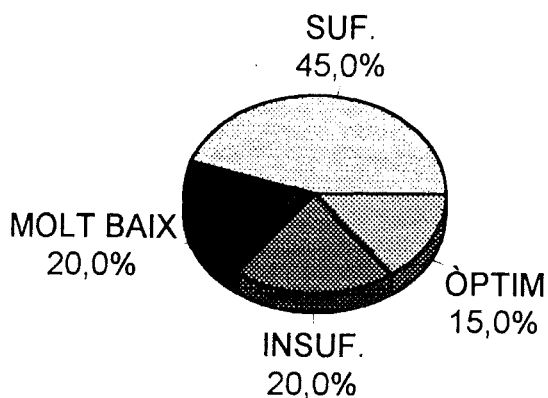
Concretament, el sord profund mostra un nivell significativament inferior al del sord sever tant en comprensió oral (competència lingüística) com quan és receptor d'una informació (competència comunicativa). La

significació d'aquestes dades es poden comprovar en la pàg.6 de l'annex. La representació gràfica d'aquestes dades es mostren tot seguit:

COMPREENSIÓ ORAL (*)

SORDS PROFUNDS

SORDS SEVERS

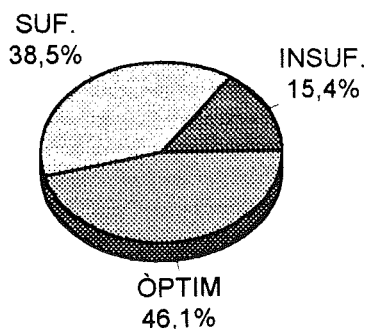
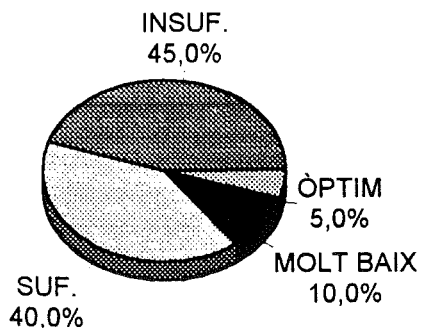

(*) COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA

SORD RECEPTOR (*)

SORDS PROFUNDS

SORDS SEVERS

(*) COMPETÈNCIA COMUNICATIVA

D'aquestes dues gràfiques cal destacar, d'una banda l'absència de sords severs que obtenen un nivell molt baix en comprensió o recepció de la informació davant del 20% i del 10%, respectivament, obtingut pels sords profunds. D'altra banda, una segona dada destacable és l'alt percentatge de sords severs amb un nivell òptim que, en ambdòs casos, es situa al voltant del 50%.

5.2.5 Condicions educatives:

Les condicions educatives juguen un paper important en la construcció de l'autoconcepte ja que és en l'àmbit escolar on es produeixen gran part de les interaccions i experiències socials del sord (COHEN, 1978; RUBIN & YUST, 1983; LEIGH & STINSON, 1991; COLE & EDELMANN, 1991).

A Catalunya, el model d'escolarització predominant és la integració (un 90% dels sords es troben escolaritzats en règim d'integració), a diferència d'altres països europeus i alguns estats de Nord Amèrica on es poden dur a terme estudis comparatius donada la varietat d'opcions educatives.

Les dades sobre la institució escolar recollides per a aquesta recerca

indiquen que la major part de les escoles tenen una experiència en integració superior als 3 anys. Quant al nombre d'alumnes integrats, varia segons el centre: 7 escoles tenen un únic alumne sord integrat, 5 escoles tenen un sol alumne sord integrat juntament amb alumnes que presenten altres dificultats o dèficits (visual, motòric, intel·lectual o caracterial) i en 12 escoles hi ha més d'un alumne sord en règim d'integració.

D'entre els centres col·laboradors hi ha 3 que són privats subvencionats i la resta són públics. Per a tots ells, la Generalitat ofereix el servei mínim d'un especialista qui s'encarrega de portar a terme l'atenció i el seguiment individualitzat de l'alumne sord. Val a dir que, un gran nombre d'aquests centres disposen d'altres dotacions segons les seves necessitats específiques.

5.3 METODOLOGIA PER A L'OBTENCIO DE DADES

5.3.1 Proves per a valorar la identitat i l'autoconcepte. Objectius i condicions de realització

La manca d'un instrument de mesura específic per avaluar l'autoconcepte dels adolescents sords, d'una banda, i la problemàtica

metodològica entorn a les tècniques emprades amb oients, d'altra, planteja noves dificultats donades les característiques de la mostra objecte d'estudi.

Tenint en compte els dos grans grups de mètodes d'exploració de l'autoconcepte exposats en el capítol 2 (2.5.2) i considerant els seus avantatges i objeccions, s'ha optat per l'administració individual de **tres tècniques autodescriptives: un autoinforme escrit obert, un autoinforme escrit semiobert, i dues escales tancades tipus likert.**

Per tal de respectar la llengua materna dels subjectes de la mostra, les proves han estat traduïdes al català i al castellà. Algunes d'elles han estat prèviament adaptades, tant des del punt de vista morfosintàctic com de contingut semàntic, per tal de facilitar la seva comprensió.

El fet d'haver seleccionat tres proves diferents respon a l'interès d'obtenir resultats fiables respecte a l'autoconcepte dels deficients auditius. Altres característiques dels subjectes que poden considerar-se d'interès en el tema que ens ocupa, han estat obtingudes a través de la informació proporcionada per ells mateixos en una entrevista inicial semiestructurada sobre les seves perspectives de futur, activitats extraescolars que realitzen,

aspectes relacionats amb la integració i la problemàtica derivada de la seva sordesa.

A continuació s'exposen, amb més detall, cadascuna de les proves. L'ordre seguit en aquesta presentació correspon a l'ordre d'administració.

5.3.1.1 *Autoinforme escrit obert:*

La tècnica emprada consisteix a donar resposta per escrit a la pregunta QUI SÓC JO? omplint un total de 20 línees (veure annex pàg.7). La consigna és la següent:

"Explica a una persona que no et coneix: qui ets tu?."

Si el subjecte es troba "bloquejat" davant la qüestió, l'experimentador pot ajudar-lo amb exemples sobre el tipus de respostes que s'espera obtenir.

Aquest instrument de mesura va ser creat per KUHN i McPORTLAND (1954) i deriva del creat per BUGENTAL i ZELEN (1948) anomenat "Qui ets tu?".

L'objectiu d'aquest instrument de mesura és el d'obtenir un autorretrat del subjecte expressat de la manera més lliure possible. Es tracte de saber com el subjecte realitza una abstracció progressiva de les atribucions de la seva persona i en funció de quins marcs de referència els expressa.

Les respostes dels adolescents prenen forma de frases i cadascuna d'elles conté una o varies referències identificatòries. L'entrevistador pot sol·licitar aclaracions i justificacions per tal d'evitar expressions poc entenedores.

El sistema de categories emprat en aquest estudi ha estat elaborat per MARTINEZ i SILVESTRE (1990) en base a l'anàlisi del contingut de les respostes dels adolescents sords que col·laboraren en el seu estudi. En el capítol VI s'especificaran el llistat definitiu de categories emprades per a l'anàlisi.

5.3.1.2 *Autoinforme escrit semiobert:*

La tècnica emprada, en aquest cas, és més estructurada que l'anteriorment descrita ja que s'ofereix una sèrie d'estímuls, com ara les

frases, sobre les quals el subjecte ha d'autovalorar-se o autosituar-se, segons la percepció que tingui de sí mateix. Consisteix, per tant, a COMPLETAR 5 FRASES (veure pàg.8 de l'annex) que recullen informació sobre que és el que els agrada (frases nº 1,3), que els desagrada (frases nº 2,4), i sobre quines són les implicacions de la sordesa (frase nº 5). Prèviament, l'experimentador s'assegura de que el subjecte entén totes les frases.

Aquesta tècnica ja ha estat utilitzada en l'estudi que els autors LOEB i SARIGIANI (1986) han dut a terme a Detroit amb una mostra formada per tres grups diferents d'edats entre 8 i 15 anys: un grup de deficients auditius, un grup de deficients visuals i un grup control.

L'objectiu de la prova és, d'una banda, aprofundir en les emocions i desitjos dels deficients auditius i, d'altra banda, completar la informació obtinguda a partir de l'anàlisi de les altres proves.

Les respostes dels subjectes es codificaran seguint les mateixes categories descrites per a la tècnica del "Qui sóc jo?".

5.3.1.3 *Escales tancades:*

S'han utilitzat dues escales: una ESCALA D'IDENTITAT i una ESCALA D'AUTOCONCEPTE pròpiament dita. Les escales intenten paliar les limitacions donades per les dificultats expressives de redacció dels sords.

L'ESCALA D'IDENTITAT, originalment dissenyada per WEINBERG & STERRITT (1986), ha estat reestructurada i simplificada lingüísticament sota la revisió d'especialistes en perturbacions del llenguatge i l'audició (veure annex pàg.9). L'objectiu final és determinar amb quin grup s'identifica el sord.

L'escala està formada per un total de 16 ítems que fan referència a tres tipus d'identitat: identitat d'Oient (6 ítems: 1,4,7,10,13,16); identitat de Sord (5 ítems: 2,5,8,11,14) i identitat Dual (5 ítems: 3,6,9,12,15). Els ítems mantenen un ordre de presentació determinat en funció del tipus d'identitat a la qual fan referència: O/S/D. Aquest bloc d'ítems es repeteix al llarg de tota l'escala

Els subjectes han de decidir si les afirmacions que se'ls planteja són